

SONA, İbrahim (2008). *Emir Efsahuddin Hidayetullah Beg and His Divan: Textual Analysis, Critical Edition, Facsimile of the Oxford Bodleian Library Or. 76, Turkish Sources LXXVIII*, Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü.

Ersin TERES*

Yıldız Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü araştırma görevlisi olan İbrahim Sona yüksek lisans tezi olan Emir Hidayet Divanı'nı *Emir Efsahuddin Hidayetullah Beg and his Divan "Emir Efsahuddin Hidayetullah Bey ve Divanı"* adıyla Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü yayınları arasında yayımladı. İnceleme-Tenkitleli Metin ve Tıpkıbasımdan müteşekkil olan çalışma Dođu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları dizisinin 88. kitabı olarak çıktı. Editörlüğünü Prof. Dr. Cemal Kafadar ve Doç. Dr. Gönül Alpay Tekin'in yaptığı çalışmada Emir Hidayet'in hayatı, eseri, eserin dil özellikleri, divanın nazım şekilleri ve tenkitli metin ortaya konulmaya çalışılmış.

Emir Hidayet Divanı inceleme ve tenkitli metin olmak üzere iki temel bölümden meydana gelmekte. Giriş niteliğindeki inceleme kısmında öncelikle *Emir Hidayet Divanı* üzerine üzerine yapılan çalışmalara değinilmiş, daha sonra Emir Hidayet'in hayatı hakkında bilgiler aktarılmış. Emir Hidayet hakkında daha önceki bilgilerimizin kısıtlı olduğundan, *Divanın* yayımlanmasıyla onun hakkındaki bilgilerin daha da arttığından bahsedilmiş.

Giriş kısmında Hidayet'in hayatına değinildikten sonra onun eseri hakkındaki bilgiler verilmiş, *Divan*'ın özellikleri bu kısımda incelenerek ortaya konulmuş. Giriş'in üçüncü bölümünde eserin dil özellikleri üzerinde durulmuş.

Çalışmanın bu kısmında eseri hazırlayan İbrahim Sona, *Emir Hidayet Divanı* dil özellikleri bakımından dikkat çekici olduğunu ifade etmekte. Sona'ya göre, Emir Hidayet'in coğrafi yönden Irak ve çevresinde hayat sürmüş olması eserin dil özelliklerinin farklı olmasında etkili olmuştur. Sona, bu kısımda kendi görüşünü belirttikten sonra diğer görüşleri de aktarmıştır. Abdulkadir Karahan ve Zeynep Korkmaz gibi Türkologlar *Emir Hidayet Divanı*'nın dili hakkında görüş belirtmişlerdir. Karahan'a göre, Hidayet Bey'in Divanı 15. yüzyıl Azeri Türkçesidir. Korkmaz'a göre ise, eser Eski Anadolu Türkçesini temsil etmektedir. Sona'ya göre de eser dil bakımından incelendiğinde hem Azeri Türkçesinin hem de Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini göstermektedir. Eserin ayrıca Çağatay Türkçesi özellikleri de gösterdiği de Sona tarafından ifade edilmiştir. O, bu durumu 15. yüzyılda Türkçedeki ayrışmanın tam anlamıyla belirginleşmemesine bağlamaktadır.

Çalışmada *Emir Hidayet Divanı*'ndaki Azeri Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve Çağatay Türkçesi özellikleri kıyaslamalı olarak verilmiş. Bu mukayeseli değerlendirme da çalışmanın değerini arttırmış, çünkü bu denli mukayeseli değerlendirmelere maalesef ki günümüzde yapılan çalışmalarda yer verilmemektedir.

Çalışmanın giriş kısmındaki dördüncü bölüm eserin şekil bakımından incelendiği bölümdür. Bu bölümde *Divan*'daki nazım şekilleri tablo halinde verilmiş, *Divan*'da kullanılan vezinler tablo hâlinde bahirleriyle aktarılmıştır. Yine bu bölümde

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü.

dikkate değer noktalardan biri de redif ve kafiye kullanım tablolarının çıkarılmış olmasıdır.

Beşinci bölüm *Divan*'ın tenkitli metni hakkındadır. Bu bölümde *Emir Hidayet Divanının* kütüphanelerde mevcut nüshaları üzerinde durulmuş, nüshaların özellikleri, boyutları, istinsah tarihleri ve yerleri, ketebe kayıtları aktarılmış ve nüshalar arasındaki benzerlik ve farklıklar ele alınmıştır.

Altıncı bölümde *Emir Hidayet Divanı* minyatürleri üzerinde durulmuş, *Emir Hidayet Divanının* Chester Beatty ve Topkapı nüshalarında toplam altı minyatürü olduğu belirtilmiştir. Bu minyatürlerin dördü Chester Beatty nüshasında, 2 adedi de Topkapı nüshasındadır. Minyatürlerin anlatıldığı bölümden sonra Sona metni oluştururken izlediği yolu aktarmıştır. Burada kullandığı transkripsiyon sistemi, metindeki ibarelerin, eklerin yazımında esas aldığı yöntem üzerinde durmuştur. Bu kısımdan sonra Kaynakça ve esas metin olan *Hidayet Divanının* tenkitli metni yer almaktadır.

Tenkitli metin aktarıldıktan sonra açıklamalar kısmına yer verilmiş, bu kısımda kapalı *é*'li ve kapalı *é*'siz kullandığı kelimeleri sıralanmıştır. Bu bölümden sonra eserin tıpkıbasımı yer almıştır. Eserin en son bölümü dizin kısmıdır.

Bu tür metin yayımlarının dil araştırmaları açısından önemli olduğu aşikârdır. Ayrıca bu metnin Akkoyunlu sahasına ait olması eserin değerini bir kat daha arttırmaktadır. Çünkü Akkoyunlu şairleri hakkında yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Özellikle mukayeseli değerlendirmelerin yer aldığı bu tür eserlerin artması dileklerimizle...